

Forvaltningsplan for grøntanlegget

Linderud gård

Thomas Haga
Mari Marstein

Thomas Haga, gartner med antikvarisk kompetanse

Mari Marstein, konservator

MiA 2018

Forsidefoto:

© Mari Marstein/MiA 2015

Forvaltningsplan for grøntanlegget

Linderud gård

Innhold

Forord	
1.0 Formelle forhold	1
1.1 Hensikten med forvaltningsplanen	1
1.2 Lovgrunnlag	1
1.3 Forvaltningsmyndighet	2
1.4 Eiendomsinformasjon	2
1.5 Godkjenning	3
2.0 Overordnede bestemmelser	4
2.1 Omfanget av vernet / fredningen	4
2.2 Formålet med vernet / fredningen	5
2.3 Verneverdi	5
2.4 Overordnede bestemmelser	5
2.5 Dispensasjon fra vernebestemmelsene	5
3.0 Beskrivelse av grøntanlegget	6
3.1 Historisk beskrivelse med eierhistorikk	6
3.2 Dagens situasjon	10
3.3 Kulturhistorisk analyse	12
3.4 Grøntanleggets delområder	13
4.0 Planer, tiltak og retningslinjer	28
4.1 Tiltak	28
4.2 Overordnede planer, tiltak og retningslinjer	28
5.0 Kilder	29
6.0 Vedlegg	29

Forord

Linderud gård er et unikt hageanlegg i Norge. Gården er et godt bevart eksempel på en av Christianias lystgårder, og hus og hage er tillagt nasjonal verdi.

Terrassene på sørsiden av hovedbygningen, hasselgangene, dammene og lindehallen i sør og alleen inn fra Trondheimsveien i nord stammer fra midten av 1700-tallet. Disse elementene bør skjermes for slitasje og moderne påvirkning. Et moderne museum skal imidlertid være en levende samtidsaktør, og det må derfor gi rom for ulike aktiviteter som hører hjemme i en moderne bydel. Forvaltningsplanen gir retningslinjer og rammer, blant annet for dette.

Forvaltningsplanen skal vise og begrunne hvilke områder som bør vernes og hvilke som kan tilpasses ny bruk. MiA – Museene i Akershus ønsker å skape et levende og aktivt område for Groruddalens befolkning, samtidig som de historiske verdiene bevares.

Vi håper forvaltningsplanen for Linderud gård blir et nyttig redskap i dette arbeidet.

Kjersti Lillebø
Avdelingsdirektør

Mari Marstein
Konservator

1.0 Formelle forhold

1.1 Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen forteller om hvorfor grøntanlegget ved Linderud gård bør bevares og hvilke verdier som finnes i anlegget. Videre vurderer dokumentet anleggets muligheter og begrensninger med hensyn til publikumsdrift og framtidige planer.

Linderud gård har ulike typer vern av de natur- og kulturhistoriske verdiene i anlegget. Gjennom forvaltningsplanen tydeliggjøres disse, slik at intensjonen med vernet sikres. Planen skal bidra til å opprettholde verdiene i grøntanlegget.

Forvaltningsplanen for grøntanlegget ved Linderud gård er utarbeidet i samsvar med antikvariske prinsipper. Den inneholder registreringer fra ulike tider, samt dokumentasjon av grøntanlegget.

Forvaltningsplanen er supplert med en tilstandsvurdering, *Status presens* (Haga 2015), med ulike forslag til tiltak, vedlegg 1.

Linderud gård eies av en egen stiftelse, opprettet i 1954. Som museum lå gården under Kunstindustrimuseet fram til 2007, da ble den konsolidert inn under MiA – Museene i Akershus og det ble signert en samarbeidsavtale om drift av anlegget.

1.2 Lovgrunnlag

Naturvernloven: Parken, lindealleen og de nærmeste omgivelser rundt hovedbygningen ble fredet som plantefredningsområde etter naturvernloven 15. januar 1960.¹

Plantefredningsområdet omfatter den inngjerdede delen sør, øst og vest for hovedbygningen. Områdene nord for hovedbygningen er ikke berørt av fredningen, men alleen fra Trondheimsveien er nevnt: «Alleen fra Trondheimsveien er visstnok en av de eldste i landet. (...) Området er regulert til spesialområde bevaring. Området er av MVA foreslått omgjort fra naturfredning til kulturhistorisk fredning pr. 1994.»

Plan- og bygningsloven: Parken er pr. i dag vernet etter Plan- og bygningsloven og den er oppført på Gul liste hos Byantikvaren i Oslo.

Lov om bygningsfredning: Hovedbygning med sidefløy ble fredet 21. september 1960 etter lov om bygningsfredning av 3. desember 1920, §2. Fredningen ble gjennomført etter tilbakeføringen av interiøret mellom 1954-59.²

¹ Lov om naturvern av 1. desember 1954, §1, 1. ledd.

²Her vises det til brev fra Den Antikvariske Byggningsnemd 29. september 1960, journalnummer 448-B/1-60, referanser, nemdens referanse: HV/MBL.

1.3 Forvaltningsmyndighet

Hvilken myndighet som innehar forvaltningsansvar for Linderud gård, må ses i forbindelse med hvilken fredning de ulike delene av anlegget har lovhjemmel i.

- Forvaltningsmyndighet for plantefredningsområdet som vernet etter Naturvernloven er Fylkesmannen i Oslo/Akershus ved Miljøvernavdelingen.
- Forvaltningsmyndighet for grøntanlegget som vernet etter Plan- og bygningsloven er Oslo kommune.
- Forvaltningsmyndighet for gårdens historiske bygninger og bygningsrester er Byantikvaren i Oslo.

1.4 Eiendomsinformasjon

Landsverneplan:	Ikke aktuelt, privat eie
Eiendom / kompleks:	Linderud gård, Stiftelsen Linderud gård
Gårds- og bruksnummer:	88/1
Kommune:	Oslo
Fylke:	Oslo
Askeladden ID:	#86197
Vernestatus / verneklasse:	Nasjonalt 3, regionalt 3
Gjeldende regulering:	
Eier av eiendommen / komplekset:	Linderud stiftelse, postboks 24, 2091 Hurdal
Forvalter av eiendommen / komplekset:	MiA – Museene i Akershus, Strømsveien 74, 2010 Strømmen
Anleggsår:	1700, første kvartal
Areal av vernet område:	Totalt område: 45,5 daa. Fredet område: 18 daa.
Klimasone:	H4
Nåværende funksjon:	Historisk museum med guidede omvisninger i hovedhus og hage. Hovedbygningen fungerer som kulturarena med vekt på klassiske konserter, opera- og teaterforestillinger, og den inneholder kunst, løssøre- og møbelsamlingen <i>De Mathiesenske Samlinger</i> . Hagen fungerer som ramme for ByDyrk-festival og Halloween-arrangement.

1.5 Godkjenning

Opprinnelig plan forelagt:	Dato:
Ledergruppen i MiA – Museene i Akershus Styret for MiA	
Riksantikvaren Byantikvaren i Oslo Fylkesmannen i Oslo og Akershus	

Revidert plan – revisjonsnummer.	Dato:
Ledergruppen i MiA Styret for MiA	
Riksantikvaren Byantikvaren i Oslo Fylkesmannen i Oslo og Akershus	

Dokumentet oppbevares hos:	MiA – Museene i Akershus
Dokumentet består av:	Forvaltningsplan med vedlegg
Dokumentet er distribuert til:	Administrasjon, ledelse og styret i MiA – Museene i Akershus Riksantikvaren Byantikvaren i Oslo avdeling øst VEA – Statens fagskole for gartnere Natur videregående skole ved avdeling for gartnerfag

2.0 Overordnede bestemmelser

2.1 Omfanget av vernet / fredningen

Fredet etter Naturvernloven:

Fredningen omfatter parken sør for hovedbygningen. Kartet over er hentet fra Fakta-ark Naturbase, ID: VV00000393. Merket område ble fredet etter Naturvernloven 15.01.1960.

Kommentar fra fakta-arket: Parkanlegg med kulturhistorisk verdi. Gamle hassel- og lindealléer. Alléen fra Trondheimsveien er visstnok en av de eldste i landet. Området er regulert til spesialområde bevaring.

Området er av MVA foreslått omgjort fra naturfredning til kulturhistorisk fredning pr. 1994. En slik endring er så langt ikke foretatt.

Lindealleen inn fra Trondheimsveien samt nordre dam og søndre dam har egne faktaark i Naturbase. I nordre dam er det funnet liten salamander, i søndre dam er det funnet karuss.

Vernet etter Plan- og bygningsloven:

Kartet til venstre er hentet fra Byantikvarens Gule liste i Kulturminnesøk. Oransje farge viser området på Linderud som er vernet etter Plan- og bygningsloven.

2.2 Formålet med vernet / fredningen

Formålet med fredning etter Naturvernloven er å bevare naturtyper som gir leveområder for planter og dyr, ikke å bevare parkens vegetasjon. Som nevnt i 2.1 er det foreslått en endring fra naturhistorisk til kulturhistorisk fredning. Dersom denne endringen ble foretatt, eller hvis en fredning etter Kulturminneloven kom i tillegg, ville vernet av området stått sterkere enn i dag.

2.3 Verneverdi

Det er ikke foretatt vurdering av verneverdi etter 1985, verneverdi settes derfor i samme gradering som tidligere; 1985. **Nasjonalt 3, regionalt 3; tilstand ca. 1960: 3; ca. 1985: 3.**

2.4 Overordnede bestemmelser

Ved alle større inngrep i grøntanlegget skal søknad sendes til Byantikvaren i Oslo og Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Videre utvikling av grøntanlegget vil bli utformet i henhold til det lover og forskrifter sier om universell utforming og tilgjengelighet for alle.

2.5 Dispensasjon fra vernebestemmelsene

Dispensasjon søkes hos Byantikvaren i Oslo og hos miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

3.0 Beskrivelse av grøntanlegget

Foruten de kildene som er nevnt i fotnoter, er historikken basert på Kari Greve og Einar Petterson (2015): *Linderud gård*.

Linderud gårds historie strekker seg svært langt tilbake i tid. Endelsen –rud, som betyr rydning, forteller at gården trolig ble anlagt en gang mellom 1030 og 1350. Linderud gård har vært middelaldergods, kirkegods og krongods, før det gikk over i private hender med Mogens Lauritssøn i 1679.

Grøntanlegget ble sannsynligvis påbegynt i første halvdel av 1700-tallet, og både lindehallen og hassetunnellene antas å være plantet i hagens første tid. Historikken som følger gir en nærmere beskrivelse av gårdens tidligere eiere, hva de har gjort for anlegget og hvilken hagehistorisk stil som har vært dominerende i de ulike periodene. Et anlegg med en slik alder som Linderud gård, vil ha gjennomgått mange endringer, både som følge av mer eller mindre flyktige motestrømninger fra kontinentet, men også avhengig av initiativ fra de ulike eierne som har bebodd stedet.

Den umiddelbare reaksjonen som besøkende gjerne gir uttrykk for, er at dette er et anlegg i barokk stil, det er ikke korrekt. Anleggets utforming er i renessansestil, med en inndeling i ulike hagerom uten en innbyrdes logisk sammenheng.

Terrasseringene i terrassehagen og dammene er også typiske renessanseuttrykk. Anlegget har likevel flere barokke elementer, som lindealleen inn fra Trondheimsveien og hasseltunellene og lindehallen nede i hagen. Det er typisk for norsk hagehistorie med en forsinkelse av de stilhistoriske periodene fra kontinentet og en kombinasjon av impulser fra flere perioder i samme anlegg.

Eikelunden kan delvis også minne om barokken med den formelle plantingen av eiketrær, men disse trærne ble plantet godt ut på 1900-tallet.

I dag framstår anlegget med en del mangler med hensyn til vedlikehold. Det er en naturlig følge av få stillinger og små ressurser i et slikt stort og arbeidskrevende anlegg.

3.1 Eierhistorikk og historisk beskrivelse

Hovedkilde til eierhistorikken er Kari Greve og Einar Petterson (2015): *Linderud gård*.

Mogens Lauritssøn ble født 14. mars 1664 og døde 8. desember 1726. Han kjøpte eiendommen med daværende gårdsbruk den 7. mars 1679. Mogens Lauritssøn begynte aldri arbeidet med hagen ved Linderud gård, han gjorde heller ingen endringer av det grøntområdet som omga gårdsbruket han kjøpte.

Erich Mogenssøn ble født 1687, og han døde i 1742. Han kjøpte Linderud gård fra sin far, Mogens Lauritssøn, den 28. februar 1713, for den nette sum av 1300 Riksdaler. Det er noe

usikkert når Erich Mogenssøn begynte å sette opp hovedhuset, men det er antatt at arbeidet begynte like etter overtagelsen.

Da Erich Mogenssøn lot oppføre det nye, praktfulle hovedhuset på Linderud var han nok meget klar over og vel vitende om plasseringen: på toppen av en bratt skråning med helling, hvor reisende nordover lett kunne se den praktfulle bygningen, som var oppført i utmuret bindingsverk med bjelkene malt i grått og murflatene i vekselvis okergult og røde striper.

Stedet skulle fungere som lystgård til bruk om sommeren, og vi kan anta at han som sin far skaffet til veie matprodukter fra gårdsdriften til bruk både i sesongen som ble tilbragt ved Linderud, men også til bypaleet i Christiania. Det er antatt at Erich Mogenssøn er ansvarlig for grunnformen av hageanlegget, med parterret, terrasseringene sør for hovedhuset og dammene.

På dette kartet fra 1780³ kjenner vi igjen den samme strukturen som anlegget har i dag: Den viktorianske hagen på parterret med fire kvarterer vest for hovedbygningen, terrassehagen med fire kvarterer sør for hovedbygningen og tre kvarterer i dagens frukthage, sørvest for hovedbygningen. Dammene og lindehallen er ikke tegnet inn.

³ Kartet er hentet fra Greve og Petterson 2015: *Linderud gård*, side 67.

Mogens Larsen Monsen ble født 18. juni 1727 og døde 3. mai 1802. Mogens Larsen Monsen var kun 15 år da hans far døde, og han ble derfor plassert under formynderskap fram til han fylte 19 år. Mogens Larsen Monsen overtok Linderud gård fra sin mor for 1.500 Riksdaler den 14. August 1749.

Med grunnformen av hagen på plass etter sin far, anla Mogens Larsen Monsen et storslått anlegg, med lindehallen og karussdammene som vi fortsatt finner nederst i hagen. Han fikk kyndig hjelp av sin bror, Johan Neve Monsen, som hadde oppholdt seg både i Danmark og i England i lange perioder.

I branntaksten av 1795 kan vi lese: "*Til Gaarden hører den smukkeste og tillige fordelaktigste frugt- og urtehøve i hele landet*"⁴. Den ble taksert til 6000 Riksdaler, samme verdi som ble satt på hovedhuset.

Det er foretatt dendrokronologisk undersøkelse av lindehallen, og denne er plantet i 1750-årene, nærmere antatt 1758. I skrivende stund, 2018, er lindetrærne 260 år!

Haagen Mathiesen ble født i 1759 og døde 12. oktober 1842. Med Haagen Mathiesen kom Mathiesen-navnet til Linderud gård. Han giftet seg med Mogens Larsen Monsens datter Marthe Beate den 11. mars 1790.

Under Haagen Mathiesens eie ble gården omgjort fra lystgård på landet til helårsbolig og familiesete. Dette var en følge av de store endringene i økonomien som kom med nedgangstiden i trelasthandelen primo 1800. Sidefløyen i øst ble bygget og sto ferdig i 1811, og den huset tjenerstaben.

Mathiesen var nok interessert i hagens estetikk, men han hadde en langt mer pragmatisk tilnærming enn sine forgjengere. Etter nødsårene på begynnelsen av 1800-tallet prioriterte han å produsere nok mat til å brødfø familien. Hagen ble trolig lagt ut i engelsk landskapsstil i denne perioden.

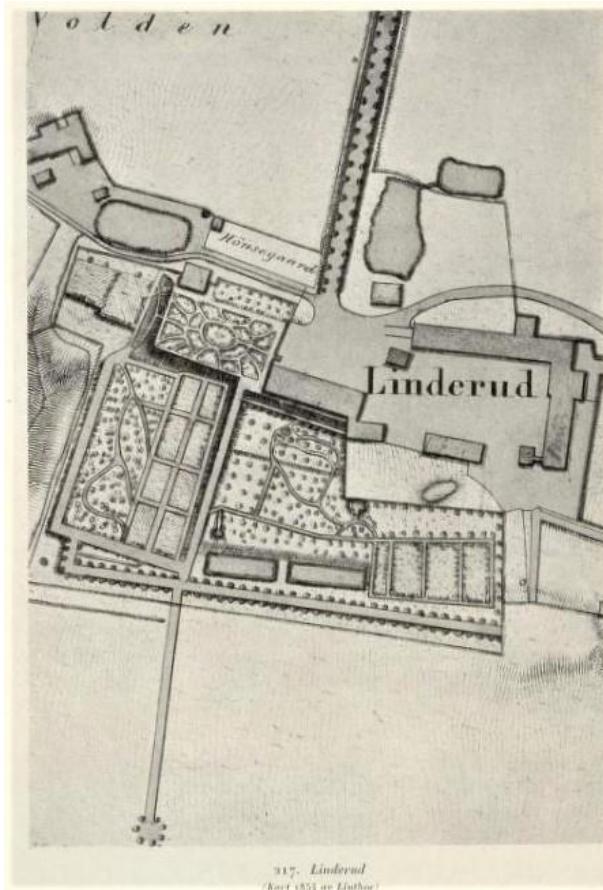
Haagen Mathiesen etterlyste i 1811 en gartner, «en Mand af Kundskaper», som kunne hjelpe ham å sette opp et «Orangerie Huus»⁵, «da min Have er af meget Viktighed». Lysten til å oppføre et orangeri forteller oss at han var ikke utelukkende pragmatiker med kun matauk som interesse, selv om mange lekkerbiskener kunne dyrkes under glass. Han må også vært opptatt av hagens estetikk, for orangeriene var tross alt små smykker i hagen.

Hvor mye mer Haagen Mathiesen la ned av arbeide, vites ikke, men med den grønne arven etter sin svigerfar Mogens Larsen Monsen hadde han uansett en flott hage å vise fram.

Mogens Larsen Mathiesen ble født 26. oktober 1799 og døde 1. april 1875. Mogens Larsen Mathiesens mor døde 9. november 1823, og da flyttet han med sin hustru inn på Linderud. Hans mormor, Helene Cathrine Bücheler Monsen (1740–1831), enke etter Mogens Larsen Monsen, levde da fortsatt, men bodde i paleet i byen. Hun var imidlertid ofte på Linderud og

⁴ Akers ekstraretsprot. 342, dokument tilhørende på Linderud.

⁵ Brev til gartner Bøhme av 15. april 1811. Riksarkivet nr. 190, Mathiesens arkiv 1809-15.

hjalp de unge. Da hun døde i 1831, arvet Mogens Larsen Mathiesen gården og en stor formue. Det sies at han var en lystig og livsglad mann, som satte stor pris på det gode liv, men ingen utpreget forretningsmann.

Hagen og parken var under hans periode preget av den engelske landskapsstil, med buktende grusganger og prydbusker. I det romantiske, engelske landskapsideal skulle naturen råde og formene skulle være organiske og slyngende.

Linthoes kart fra 1854⁶ viser hagen i viktoriansk engelsk landskapsstil, med slyngende grusganger mellom frukttrærne og bed med blomster oppe ved huset. I vestparterret, dagens viktorianske hage, er et mylder av bed adskilt av slyngende grusganger. Det er også slyngende ganger i

terrassehagen, hvor det var plantet inn mengder med frukttrær for et naturalistisk uttrykk. Nyttehagene var delt mellom frukt- og bærhage i øst, der eikelunden ligger i dag, og grønnsak- og urtehage i vest, der dagens frukthage ligger. Grønnsak- og urtehagen var igjen delt i to på langs. Den østlige delen var utformet med rektangulære grønnsaksbed, mens den vestlige delen hadde slyngende grusganger med mindre plantefelter imellom.

Det eksisterer også fotografier som viser den terrasserte delen av hagen med innflytelse av både tradisjonell og viktoriansk engelsk landskapsstil i denne perioden.

Haaken Christian Mathiesen ble født 24. februar 1827 og døde 10. september 1913. Haaken Christian Mathiesen kjøpte Linderud gård fra sin mor for 40 000 spesidaler (drøyt 160 000 kr.) i 1881. Han og barna flyttet inn i 1882.

Haaken Christian Mathiesen var en svært gavmild person, han samlet gjerne sine barn med egne familier til middager og kortaftener på Linderud, hver høst holdt han slåttefest for de ansatte og hvert år stelte han i stand juletreffest for de ansatte og deres familier. Slike fester samlet over 100 personer. De fikk god bevertning og gaver, blant annet fikk alle barna hvert sitt par nye støvler.

Hagen gjennomgikk ingen endringer under Haaken Christian Mathiesens tid. Et minne står igjen i hagen etter Haaken Christian Mathiesen; en eksepsjonelt storvokst og majestetisk

⁶ Kartet er hentet fra Schnitler 1915: *Norske haver i gammel tid*, side 229.

bjørk, *Betulus pendula*, plantet på hans dåpsdag våren 1827. I dag er treet som et eventyr med sin fantastiske form.

Christian Pierre Mathiesen ble født 14. april 1870 og døde i 1953. Christian Pierre Mathiesen arvet Linderud gård etter sin far, Haaken Christian Mathiesen og flyttet inn på gården etter sin fars død i 1913. Christian Pierre Mathiesen hadde allerede drevet gården i flere år før han flyttet inn, og med sin bakgrunn som agronom gjorde han Linderud til en mønstergård. I 1903-04 satt han som landbruksminister i Hagerup 2-regjeringen, og tradisjonen tro beholdt han tittelen for resten av livet. Han er til dags dato kjent som statsråd Mathiesen, og han blir fortsatt omtalt som statsråden.

Statsråd Mathiesens interesse og engasjement for driften ved Linderud gård berørte ikke bare gårdsdriften, men også hagen. Med sin unike interesse endret han anlegget slik at det sto i stil med tiden. Nå entrer vi hage- og parkanleggets «gullalder», både med hensyn til utforming og estetikk. Det eksisterer en gullgruve av bilder fra denne perioden.

Under statsrådets kyndige hånd gjennomgikk anlegget drastiske endringer, med solid forankring i nyformalismens stiluttrykk: symmetri, hardføre planter og prydelige grusganger. Det var enkelt, dog elegant og helt i tråd med tidens krav til en herregårdshage.

Under de skjebnesvangre årene mellom 1940-45 gjorde statsråden en avtale med de tyske invasjonstyrkene om at de fikk bruke jordet øst for Linderud gård som landingsbane for flyene sine. I samme periode ble møkkakjelleren under låven ryddet og benyttet som stall for de tyske hestene. Det antas at ved å inngå denne avtalen unngikk statsråden å måtte overgi Linderud til tyske statsmakter, og han ble boende på gården under hele krigen.

På vestparterret fikk statsråden fjernet de snirklede grusgangene og erstattet disse med snorrette ganger på hver langside. Blomsterbed ble anlagt mot gårdsplassen og huset i øst, og i vest fikk han oppført et storslått og praktfullt orangeri. Fontenebassenget midt i dette området ser vi allerede på luftfoto fra 1937, og det er fortsatt intakt og i bruk.

Sør for hovedhuset fjernet han frukttrærne og de snirklede grusgangene. På denne måten kom terrassene til sin rett, og skråningene og terrassene ble rammet inn av formklippede hekker. Det store gressparterret nederst i terrassehagen ble omkranset med en like snorrett grusgang som på vestparterret og på innsiden av grusgangene som gikk fra nord til sør fikk han anlagt praktfulle staudebed. Flere bilder viser disse i full sommerflor.

Jørgen Arthur Mathiesen ble født 9. juli 1901 og døde 6. desember 1993. Han er den siste av familien som har hatt fast tilholdssted på Linderud gård. Ved statsrådets bortgang i 1953 henvendte hans eldste sønn, Haaken Christian Mathiesen, seg til fetteren Jørgen med forespørsel om han ville kjøpe Linderud gård. Jørgen Mathiesen foretok en nøye vurdering sammen med sin nærmeste familie, og han bestemte seg for at han ville overta gården med den hensikt å bevare stedet for framtiden. Dermed var Linderud gårds ferd mot rollen som museum et faktum.

I 1956 flyttet han inn sammen med sin kone, Christine Cecilie, og hennes datter fra første ekteskap, Lucié. Før han overtok ansvaret for Linderud, framsatte Jørgen en del forutsetninger for overtakelsen. Blant annet skulle det opprettes en stiftelse som skulle eie gården. Videre ble det bestemt at «en restaurering av huset som vil gjengi mest mulig av det gamle preg, efter hvert blir foretatt» og at «ordinært vedlikehold av hus og have blir sikret for fremtiden».

De antikvariske myndighetene delte Jørgen Mathiesens syn på tilbakeføring av interiøret og hagen, og på denne måten fikk Linderud gård sin fredningsstatus. Hagen og parken rundt gården ble ikke restaurert like gjennomført som hovedbygningen. Flere bed og grusganger ble fjernet og erstattet med pløn. Bedene på den bredeste av de tre terrassene ble fjernet og erstattet med skiferheller og det ble anlagt små geometriske sommerbed med et solur i senter.

Jørgen Mathiesen innså sine begrensninger. Han hentet inn hjelp fra bygartner Karl Flod som «reparerte» en del av trærne i både hovedalleen og lindehallen med zinkbeslag. Disse ser vi fortsatt rester av. Hagearkitekt Hindhamar la også fram en plan for restaurering av hage- og parkanlegget.

Jørgen Mathiesen hadde sannsynlig de beste intensjoner, dog ble det umiddelbare inntrykket av en historisk, grønn perle erstattet av et nyformalistisk hage- og parkanlegg, slik det framstår i dag.

3.2 Dagens situasjon

Linderud gård fikk status som museum tidlig på 1980-tallet. Det fungerte med relativt lav aktivitet fram til museumsreformen på 2000-tallet. I 2007 ble Linderud gård lagt til daværende Akershusmuseet som i dag har skiftet navn til MiA – Museene i Akershus.

Gården ligger på vestsida av Groruddalen, høyt og fritt, med godt utsyn både nordover og sørover. Hovedhuset utmerker seg som det sentrale punkt på eiendommen. Det ligger symmetrisk i forhold til himmelretningene, med inngangspartiet mot nord og hagefasaden mot sør. Sidefløyen, med samme lengderetning, ligger mot øst. Den store, vinkelbygde låven ble revet da Linderudsenteret skulle bygges.

I dag ligger Linderud gård som en fredelig oase i et drabantbylandskap, med Trondheimsveien i nord, Linderudsenteret i øst, Linderud skole i sør og rekkehusområdet Veksthusfløtten i vest. Trær og buskvegetasjon langs ytterkantene gir en visuell avskjerming fra de travle omgivelsene.

Klima og jordforhold: 167 m.o.h. Klimasone H 4-5. Leirblandet jord med høyt innhold av makronæringsstoffer og kalk.

Struktur og proporsjoner: Det som gjenstår av eiendommen er et tilnærmet rektangulært område som utvides noe mot sør, med et totalt areal på 45,5 daa.

Overflater og terrengformer: Området nord for hovedbygningen, med innkjørselsallé, øst- og vestjordet, ligger på flatt lende. Aksen gjennom hovedbygningen markerer overgangen til fallende terreng mot sør.

Dagens bruk: Kulturarena med vekt på klassiske konserter, opera- og teaterforestillinger. Etter 2015 også flere arrangementer for bydelens innbyggere i alle aldre, for eksempel Halloween-kveld og ByDyrk-festival.

Brukergrupper: Alle aldersgrupper, alle samfunnslag.

Helhetlig tilstandsvurdering: Grøntanlegget ved Linderud gård er i dag vedlikeholdt på et nivå som samsvarer med tilgjengelige ressurser, både med hensyn til økonomi og arbeidskraft. Å vedlikeholde et slikt anlegg på en tilfredsstillende måte, krever høyere budsjetter og flere stillinger enn det anlegget har i dag.

Enkelte elementer har et stort og nødvendig vedlikeholdsbehov:

- Lindehallen bør beskjæres hvert tredje år. Det vil bli gjort i 2018, men da var det fem år siden sist. Dette må gjøres av innleid arbeidskraft med arboristkompetanse, lift og maskiner, og i 2018 vil dette koste kr. 90 000.
- Hasselgangene må også klippes og formes med få års mellomrom. Dette arbeidet kan utføres ved hjelp av elever fra Natur vgs.
- Dåpsbirken, som skal være plantet ved Haaken Christian Mathiesens dåp i 1827, er nå preget av alderdom og det er uvisst hvor lenge det er forsvarlig å la den stå. Den vil imidlertid bli sikret videre liv ved at genetisk materiale fra den vil bli oppformert til nye planter ved Sagaplant våren 2018.
- Parken har flere store trær. Dels står de for tett og må tynnes for å unngå asymmetrisk vekst som gir feil vektfordeling og stor grenfelling, dels er de store og gamle og utgjør en risiko for ansatte og besøkende i parken. Slike gamle trær må beskjæres med få års mellomrom, og arbeidet bør utføres av arborist. Basert på erfaringer fra MiAs avdeling Gamle Hvam, vil dette koste 5-7000 kr. pr tre.
- Dreneringen i grunnflatene er svært dårlig. Akkumuleringen av vann er stor, og det fører til dårlig vekst både for gress, busker og trær.
- Damanleggene er en stor utfordring. Det er dårlig gjennomstrømming, og dette medfører stor algevekst og uønsket vegetativt materiale. Anleggene bør opprustes med oksygenerings- og renseanlegg med stor nok kapasitet. Ellers vil dammene kreve et arbeidskrevende vedlikehold hver eneste sesong.
- Gjerdet som er rundt eiendommen i dag er i dårlig forfatning. Det er klippet hull flere steder, og andre steder er erosjonen så stor at det er store gap mellom bakkenivå og gjerdets nedre kant. Det utøves en del hærverk. Så langt har dette begrenset seg til gartnerboligen og de andre uthusene, med knuste vinduer, tagging, innsparkede dører og tyveri av arbeidsutstyr. Roser trampes ned, historiske dahlia og sommerbeplantning rives opp, det klatres i epletrær og grener knekkes. Hærverk på gjerdet medfører

ekstra problemer med rådyr på området. De spiser av roser, tulipaner og sommerblomster.

For mer informasjon vedrørende *status presens*, vises til vedlagte rapport (Haga 2015).

3.3 Kulturhistorisk analyse

Kunnskap- og kildeverdi: Linderud gård er et kulturhistorisk anlegg av nasjonal betydning, med stor kunnskaps- og kildeverdi. Anlegget forteller en del av historien om den nasjonalt viktige tømmerhandelen med stor eksport til England og det europeiske kontinent.

Tømmerdrift, sagdrift og plankekjøring sysselsatte folk over store deler av Østlandet og førte store verdier inn i landet. De dominerende familiene Mogensen og Mathiesens var med på å legge grunnlaget for Norges første universitet, for etableringen av Norges Vel og for Norges selvstendighet i 1814.

Opplevelsesverdi: Linderud gård har store opplevelsesverdier. En grønn oase midt i en travel drabantby gir folk et pusterom. Folk i dag verdsetter slike områder høyt. Dersom bydelens beboere kan trekkes inn med aktiviteter som kan generere inntekter, vil det være mulig å få et høyere nivå på vedlikeholdet, og opplevelsesverdien vil bli høyere enn den er i dag. Rolige vannspeil, opplevelsen av lindehallens store dimensjoner og hasselgangens intimitet har kvaliteter som er sjeldne i dag. Anleggets skjermede beliggenhet åpner også for en opplevelse av tidsdybde som en ikke finner mange steder.

Anlegget kompletterer den historien som fortelles ved Bogstad gård i Sørkedalen, men Linderud gård, med sin monumentale beplantninger av plantegenetisk materiale fra 1700-tallet, har minst like stor historisk verdi som Bogstad. Dette er forsterkende og overgripende egenskaper ved Linderud som fremmer anleggets verdier ytterligere.

Bruksverdi: Den høye alderen på trær og busker begrenser bruksverdien i deler av anlegget. Verken lindehallen eller hasseltunnellen bør utsettes for aktiviteter som kan gi sår og skader. Disse deler av anlegget må reserveres for rolige spaserturer og stille kontemplasjon.

Østjordet, Vestjordet og Den viktorianske hagen vil imidlertid kunne brukes mye friere, under forutsetning av at de store trærne i disse områdene skjøttes slik at det er trygt for publikum å oppholde seg under dem.

3.4 Grøntanleggets delområder

Grøntanlegget er delt inn i ni områder. De vil bli behandlet i numerisk rekkefølge.

1. Hovedallé med gårds plass foran hovedbygning
2. Vestjordet, vest for hovedallé
3. Østjordet med gårdsdam, øst for hovedallé
4. Vestparterret, «Den Viktorianske Hagen»
5. Frukt/nyttehagen
6. Terrassehagen med speilkanal og Dåpsbirken
7. Eikelunden, den gamle nyttehagen
8. Lindehallen med lindekabinettet
9. Hasselgangene, der kun den østligste er tosidig i dag

Område 1: Hovedallè og gårds plass, med porter og gjerder

Kort historikk: Innkjørselsalleen i lind antas å være plantet cirka 1750. Alleen og porten utgjør hovedentreen til eiendommen, med innkjøring direkte fra Riksvei 4. Nøyaktig tidspunkt for når porten er satt opp er ukjent, endog er det antatt cirka 1913, under statsråd Mathiesens periode. Nærmere studier av fotomaterialet i Mathiesensamlingen vil kunne bekrefte eller avkrefte dette. Statsråd Mathiesen likte å fortelle at alleen hadde stått siden munkenes tid, men riktig så gammel er den ikke.

Struktur / proporsjon: Allè av lind, *Tilia cordata*, 143 meter lang, 3,2 meter bred. Trærne er plantet rett overfor hverandre og alleen er symmetrisk. Den ligger med en svak skjevhet på hovedbygningen. Trærnes form og forgrening viser at alleen har vært beskåret.

Mot Trondheimsveien/Rv 4 er en dobbel støpejernsport med buet gjerde i samme materiale. Via alleen og denne porten er det direkte adkomst med bil til Trondheimsveiens nordgående løp. Portstolpene er støpt i betong, og gjerdet står på støpt fundament. Det er utformet som

en halvsirkel, som åpner seg mot veien. Fra de ytre gjerdestolpene er eiendommen gjerdet inn med et galvanisert flettverksgjerde fra seinere ut på 1900-tallet.

Ved gårdsplassen foran hovedbygningen markerer et støpejernsgjerde med port overgangen til Den viktorianske hagen, som ligger på et lavere nivå. Gjerdet mellom gårdsplassen og Den viktorianske hagen er ornamentert og med en dobbel port. Porten

leder til en steintrapp som går ned til vestparterret, se foto til venstre.

Port, gjerde og trapp var på plass tidlig på 1900-tallet. Det ser vi av foto i Mathiesensamlingen.

Porten og gjerdet er restaurert etter 2015 og framstår i 2018 som velholdt.

Overflater / terrengform: Alleen og gårdsplassen har grusdekke av naturlig erodert grus. Langs alleen på begge sider er det en smal kant dekt med gress. Dette dekket skrår ut og ned mot jordene i øst og vest. Grusen ble skiftet ut sommeren 2014, ny grus levert av Svelvig-Sand, avdeling Hønefoss.

Vegetasjon: Lind, *Tilia cordata*. Skråninger ut mot jordene i øst og vest er gressbelagt.

Kunnskapsverdier: Alléen er representativ for 1700-tallet. Nasjonalt er den en sjelden forekomst. Den har stor verdi som kilde til kunnskap om fortidens metoder for beplantning, skjøtsel, vedlikehold og genetisk plantemateriale. Hovedalleen er autentisk, og den er original i tid, rom og funksjon.

Elementet knytter gården til barokkens innflytelse i Norge, medio 1700. Den fungerer som hovedportal inn til det som var en av Norges mest betydningsfulle storgårder i sin tid. Sammen med lindehallen og løvkabinettet i område 8 og hasselgangene i område 9 utgjør alleen et viktig element i parkens helhet.

Opplevelsesverdier: Elementene gir stor forståelse av sammenhengen mellom landskap og menneskeskapt miljø, med mennesket som høyeste vesen, med behov for kontroll over naturen. Alleen demonstrerer de estetiske idealer på 1700-tallet. Den er dessuten en markering av det storslåtte, noe som viser eierens status.

Sårbarhet: Alleen er svært sårbar, spesielt med tanke på alder og skjøtsel. Grusflatene vil lett kunne gro igjen og kantene mot gressflatene blir uskarpe. Porter og gjerder er utsatt for rust.

Mål for området: Bevaring som i dag.

Tiltak for å opprettholde verneverdiene: God og faglig skjøtsel med korte, jevne intervaller. Skjøtsel av alleen bør foregå hvert 2., maksimum hvert 3. år.

Hovedporten er til dels preget av slitasje og manglende vedlikehold. Store områder er rustet, og låsesylinderen er ødelagt. Støpt fundament har flere sprekker og avskallet maling, ved basis er fundamentet tilgrodd med mose og alger. Det er nødvendig med grundig restaurering og følgende vedlikehold: børstning og skraping av overflate, reparasjon eventuelt utbytting av låskasse, påføre nye lag med rustbestandig maling. Støpt fundament til gjerde må også repareres samtidig som port og gjerde. Med godt vedlikehold vil port og gjerde kunne bestå i mange år fortsatt.

Område 2: Vestjordet

Kort historikk: Øvre del ble tidligere brukt som dyrkingsareal. Nedre del var fram til 1930 inngjerdet med dam for ender og gjess.

Struktur / proporsjon: 7,5 mål, tilnærmet rektangulært.

Overflater / terrengform: Flatt terreng, jordet skrår svakt mot sørvest. Leire. Mer enn hundre år gammel drenering som ikke lenger fungerer.

Vegetasjon: Graminider, det vil si gressarter. Enkelte små trær spredt på jordet. I en rad mot nord står en rekke alm *Ulmus glabra*, som er døde. I

hjørnet mot nord-øst er en klynge med småtrær som har sådd seg selv. Matjorda fra dette jordet ble skrapet av og solgt i Jørgen Mathiesens tid.

Verneverdier: Dette er gammelt jordbruksland, men det har få eller ingen verneverdier i nåværende format.

Sårbarhet: Manglende drenering gjør jordet vanskelig å bruke. Jordet har vært ubenyttet de siste tiåene og det er fri vekst av ulike graminider og ulike treslag.

Mål for delområdet: Flere forslag er fremmet og har vært diskutert. Resultatet ser ut til å bli en forbedring av området med grøfting, for deretter å tilrettelegge for andelslandbruk eller parsellhager.

Ingeborg Mellgren Mathiesen (1996:5f) mener det er viktig at dette jordet blir liggende åpent, og slik gir en illustrasjon av Linderuds tidligere plassering i et vakkert og åpent kulturlandskap. Hun foreslår at det anlegges slåttemark/blomstereng på området. Blomstereng krever mager jord, og siden matjorda her er fjernet, skulle forholdene ligge til rette. Blomstereng forutsetter at området slås med ljà eller slåmaskin, ikke ryddesag, én til to ganger i løpet av sommeren. Alt gress må fjernes etter slått og tørking, slik at det ikke begynner å råtne på bakken og fungere som gjødsel.

Tiltak for å opprettholde verneverdiene: Her er ingen spesielle verneverdier, annet enn å holde området åpent. Her kan man tenke fornyet bruk og tiltak for bedre skjøtsel og dermed rikere opplevelse av området.

Område 3: Østjordet

Kort historikk: Tidligere brukt både som beitemark for husdyr og til korndyrking. Dammene er tegnet inn på Lindthoes kart fra 1854, se nederst på siden. De har beholdt samme hovedform, men opprinnelig var det to separate dammer med et vannløp mellom, slik kartet viser. I dag er det et sammenhengende vannspeil. Ved eierskiftet etter statsråd Mathiesen ble østjordet omlagt til plen og ulike trær ble plantet inn.

Struktur / proporsjon:
Tilnærmet rektangulært område som avgrenses av Trondheimsveien i nord og gårdsplassen i sør. Dammene ligger i området nærmest gårdsplassen. De utgjør to rektangler, vinkelrett på hverandre, med forbindelse i nordøstre hjørne av største dam.

Overflater / terrengform: Relativt flatt område, med svakt fall mot sørøst.

Vegetasjon: Graminider, det vil si gressarter, nåletrær, løvtrær. I dammene vokser dunkjevle *Typha latifolia*.

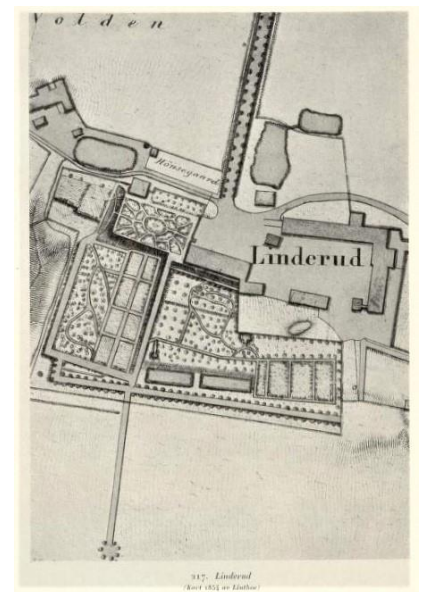
Verneverdier: Området har kunnskapsverdi og opplevelsesverdi som rest av det åpne kulturlandskapet som tidligere omga Linderud gård. Trærne i nord beskytter visuelt mot Trondheimsveien. Dammene har historisk verdi som eksempel på gårdsdam ved et gårdsanlegg nær Christiania. Slike dammer ga vann til husdyrene og fungerte som vannreservoar i tilfelle brann. Linderud gårds brannbøtter er bevart inne i hovedbygningen.

Dammene har dessuten stor opplevelsesverdi som estetiske elementer i anlegget.

Sårbarhet: Området må dreneres og dammenes står i fare for å gro igjen.

Mål for delområdet: Bevares som det er inntil videre.

Tiltak for å opprettholde verneverdiene: Alminnelig skjøtsel, regelmessig rensing av dammene.

Område 4: Vestparterret, Den viktorianske hagen

Kort historikk: Navnet *Den viktorianske hagen* stammer fra siste halvdel av 1800-tallet, da området hadde slyngende stier og fargerike blomsterbed. Hagerommet har enkelte elementer fra tidligere perioder, men slik det framstår i dag, er stilen funksjonalistisk.

Struktur / proporsjon: Rektangulært område på 52 x 37 meter, langsider mot nord og sør.

Overflater / terrengform: Flatt område vest for hovedbygningen, på et lavere plan enn denne. Hovedsakelig gressdekke, smale, rette grusganger langs nord- og østsiden. Et rektangulært basseng med brutte hjørnet ligger midt i plenen.

Vegetasjon: Plenflate med store trær og busker rundt. I vest en rad med spisslønn *Acer platanoides*, i nord og sør hekker av skjærsmine *Philadelphus coronarius*, mellom hekk og gjerde i nord er en hestekastanje *Aesculus hippocastanum*, og i hjørnet i nordøst står en stor kanadapoppel *Populus canadensis*.

Andre elementer: Fontenebasseng fra før 1937, støpt i betong, rektangulær form med brutte hjørner. Denne formen gjenspeiler plenums form da bassenget ble anlagt. Studier av foto i Mathiesensamlingen vil kunne plassere bassenget mer presist i tid.

Langs nordsiden av området ligger en gartnerbolig og et vinkast, det vil si et enkelt drivhus der man kunne dyrke vindruer. Vinkastet er antatt å være fra første del av 1800-tallet, men det er ikke tegnet inn på Linthoes kart fra 1854, så det er trolig yngre. Gartnerboligen kan være fra slutten av 1700-tallet eller begynnelsen av 1800-tallet. Denne bygningen er tegnet inn på Linthoes kart fra 1854.

Verneverdier: Dette området har hatt ulike utforminger gjennom tidene. Området har høy bruksverdi siden det er flatt og oversiktlig, med et naturlig podium på trappen i øst.

Bassenget har kunnskapsverdi og historisk verdi, siden det er et element som trolig har vært i hagen siden tidlig på 1900-tallet. Det har høy opplevelsesverdi som et sentralt plassert estetisk element i denne delen av hagen.

Fra Den viktorianske hagen opp mot gårdsplassen går ei bratt steintrapp. Den er markert på Linthoes kart fra 1854 og har dermed høy kunnskapsverdi. Den er viktig i anlegget, både som funksjonelt element og som visuelt element.

Ut fra Linthoes kart 1854 og senere fotografier ser det ut til at det alltid har vært grusgang rundt ytterkanten av Den viktorianske hagen. I dag er det smale, rette ganger. Tidligere har nok bredde og utforming variert noe. I dag er de dekket med samme grus som på gårdsplassen: Naturlig erodert grus fra Svelvig-Sand, avdeling Hønefoss. Dette er en grus som er anbefalt for historiske anlegg, og den sies å ha vært brukt helt fra 1800-tallet. Grusgangene har høy opplevelsesverdi. De gir et visuelt inntrykk som er historisk korrekt.

Vinkastet har kunnskapsverdi og historisk verdi. Det viser et bygningstype som nå er gått ut av bruk, men som tidligere var viktig og vanlig hos overklassen. Det er ikke mange tilsvarende bygninger igjen i Norge. Å kunne gå inn i vinkastet og å se det i funksjon vil gi en høy opplevelsesverdi. Det kan tas i bruks om drivhus igjen, og det kan brukes som utsalgssted for levende planter fra MiAs samlinger.

Gartnerboligen har kunnskapsmessig og historisk verdi som et element som kan ha vært der gjennom det meste av hagens historie. Foto fra tidlig 1900-tall viser at det var glasstak og vegger mot sør, der det i dag er et åpent overbygg. Gartnerboligen er vurdert som kafé for publikum og har dermed stor bruksverdi.

Sårbarhet: Området er godt drenert og ikke spesielt sårbart. Bassenget og bygningene krever imidlertid bedre vedlikehold enn de får i dag. Vinkastet bør få et mer bestandig glass. Slik det er nå, knuser glasset når frukter fra hestekastanjen faller om høsten. Grusgangene vil lett kunne gro igjen og grensen mot plenen utviskes.

Mål for delområdet: Beholdes som et nyformalistisk element i hagen, slik det var da Linderud gård var under statsråd Mathiesens eie. Langs vestre del av området var det i en periode et drivhus. Der ble det i 2016 anlagt et langt og bredt staudebed, der målet er å ha hovedsakelig tidsriktige stauder fra statsråd Mathiesens periode.

Tiltak for å opprettholde verneverdiene: Jevnlig vedlikehold og skjøtsel av alle områdets elementer. Særlig vil staudebedet kreve hyppig lusing, og grusgangene må rakes og kantstikkes 2-3 ganger i sesongen. Fagskolen ved Vegard Røhme er i 2018 bedt om å lage restaureringsplan for vinkast og gartnerbolig. Steintrappa opp mot gårdsplassen ble restaurert i 2016 av Oslo murerkompani ved Eirik Kornmo.

Område 5: Frukt- og nyttehagen

Kort historikk: Fram til 1950 viser luftfoto⁷ at dette området var delt inn i en østlig del med nyttehage i seks kvarterer og en vestlig del med frukthage med slyngende veier mellom trærne. På første halvdel av 1900-tallet var det en tennisbane mot sør. Vest for Sauedalen var det en enda større frukthage fram til området ble utbygd med rekkehus. I dag er store deler av området beplantet med frukttrær, hvis alder det er vanskelig å bestemme ut fra luftfoto. Flere av dem er trolig plantet etter 1950. Luftfotoet nedenfor er fra 1937, og det viser en hasselgang langs området vestside. Rester av denne finne fortsatt i dag, og man vil prøve å stimulere den til god vekst igjen.

Struktur / proporsjon:

Tilnærmet rektangulært område, med lengderetning nord-sør.

Overflater / terrengform:

Relativt flatt område, svakt skrånende mot sørvest.

Vegetasjon: I dag vokser en blanding av bærbusker (rips, solbær, bringebær) og frukttrær (eple, pære, plomme) her.

Verneverdier: Historisk verdi som gammel nyttehage.

Opplevelsesverdien er middels,

siden området ikke sees så godt fra de sentrale delene av anlegget. Bruksverdi: Frukt og bær har til dels blitt høstet av lokalbefolkningen, noe som det kan være av stor verdi å videreføre.

Sårbarhet: Området og vegetasjonen krever en viss grad av skjøtsel, for ikke å framstå som uryddig.

Mål for området: Beholdes som nyttehage.

Tiltak for å opprettholde verneverdiene: Jevnlig skjøtsel.

⁷ Luftfoto: <https://kart.1881.no/?r=100345137S1>.

Område 6: Terrassehagen med speilkanal

Kort historikk: Denne delen av hagen har trolig vært terrassert siden den ble anlagt. Et kart fra 1700-tallet viser fire kvarterer i denne delen av hagen, sør for hovedbygningen. Slik kvartene er tegnet inn, er det trolig at de lå på to ulike nivåer og at flatene skrånet noe. Kanalene nederst i hagen er ikke tegnet inn på kartet fra 1700-tallet.

Struktur /

proporsjon:

Rektangulære terrasser i tre nivåer med skråninger og trapper mellom terrassene. Nederste nivå er en plenflate som faller nedover mot kanalen langs sørsida.

Terrassene og skråningene har hatt ulik beplantning og utforming gjennom

tidene. Dermed blir det mindre viktig å bevare plantematerialet her. Det viktigste er å bevare hovedformene i denne delen av hagen. Opprinnelig var kanalen delt i to, slik Linthoes kart viser, men nå er det ett sammenhengende vannspeil.

Overflater / terrengform: Rektangulært område mellom hovedbygningen og lindehallen, med fall mot sør. Lengst mot sør ligger den 70 m lange speilkanalen.

Vegetasjon: Plen, trær, busker og annen beplantning. Moderne roser i skråningene. I sørvestre hjørne står den nær to hundre år gamle «Dåpsbirken». Skråningene er kantet med alperips.

Verneverdier: Strukturene her er fra hagens eldste tid, derfor er den kunnskapsmessige og historiske verdien høy. Spor etter hagens tidligste utforming, med terrasser og speilkanal, gir tidsdybde og dermed høy opplevelsesverdi. Det er et vakkert og harmonisk område, åpent mot sør og med innrammende trær og busker langs ytterkantene. Her kan man bevege seg via trapper og terrasser nedover i terrenget og oppleve hvordan man løste problemet med det sterke fallet helt fra hagens tidligste tid. Rolige vandringer langs speilkanalen gir også et sus av 1700-tallet og har høy estetisk verdi. I kanalen lever det fortsatt karuss, som trolig ble satt ut da dammen ble anlagt.

Sårbarhet: Denne delen av hagen krever intensiv skjøtsel av alle elementene. Kanalen bør renses jevnlig for å hindre gjengroing. Alle tiltak i dette området er arbeidskrevende og kostnads-krevende. Sårbarheten er høy.

Mål for delområdet: Bevaring som det framstår i dag.

Tiltak for å opprettholde verneverdiene: Jevnlig, intensiv skjøtsel av terrasser og skråninger, trær og busker. Trappene ettersees og vedlikeholdes. Speilkanalen renses årlig ved å føre en

stige dekket med hønsenetting gjennom vannet. Tuene ved bredden og ute i dammen skjæres vekk. Det er tatt formeringsmateriale av Dåpsbirken (se bilde til venstre) for bevaring for ettertiden. Ti småplanter av denne er bestilt fra Sagaplant.

Område 7: Eikelunden – den gamle frukt- og bærhagen

Kort historikk: Fram til midten av 1900-tallet var dette frukt- og bærhage. Etter den tid er det plantet tette rekker med eiketrær her.

Struktur og proporsjon:

Tilnærmet kvadratisk område i hagens sørøstre hjørne.

Overflater og terrengformer:

Flate med graminider, det vil si gressarter. Svakt fall mot sør.

Tett med russeblåstjerne *Othocallis siberica* blomstrer i bakken om våren.

Vegetasjon: Tre rekker á fem sommerek *Quercus robur*. Totalt

15 trær, rekkene går i lengderetning fra øst mot vest. Langs gjerdet i øst fire hassel *Corylus avellana*.

Verneverdier: Det er ingen kunnskapsmessige og historiske verneverdier knyttet til dette området, sett med dagens øyne. Ved bedre skjøtsel av trærne vil området kunne framstå som en vakker lund, og det vil være sikrere å oppholde seg her. Det er altså gode muligheter for høy opplevelsverdi, under forutsetning av god skjøtsel.

Sårbarhet: Trærne står for tett og er for lite tynnet. Livskraften er ikke god. Greiner faller ned og trekronene er til dels asymmetriske.

Mål for delområdet: Usikkert.

Tiltak for å opprettholde verneverdiene: Den viktigste verdien for området er opplevelsverdien. Det krever i første omgang en grundig tynning og rensning i trærne, i andre omgang vil det kreve jevnlig skjøtsel for å holde området velstelt.

Område 8: Lindehallen med løvkabinettet

Kort historikk: Plantet ca 1750. Stort sett kollet og klippet jevnlig etter den tid.

Struktur og proporsjon: 180 m lang snorrett allé, ca 4 m bred. Løvkabinettet ligger i vestre ende, som en rett vinkel på hovedstrukturen.

Overflater og terrengform: Langs eiendommens sørgrense. Flatt terreng med grusdekke mellom de to rekkene. På sørsiden av lindehallen faller terrenget nedover mot Linderud skole.

Vegetasjon: Lind *Tilia cordata*.

Verneverdier: Lindehallen har svært høy kunnskapsmessig og historisk verdi. En slik allé med tilsvarende autentisitet er sjelden i Norge. Dette er et parkelement av nasjonal verneverdi.

Med sin høye alder har disse trærne også en høy plantegenetisk verdi. De representerer

genmateriale med kontinuitet på samme voksested helt fra 1700-tallet. Våren 2018 er det bestilt oppformert materiale av disse trærne fra Sagaplant.

Lindehallen har høy opplevelsesmessig og estetisk verdi. Det gir en unik romfølelse å oppholde seg og bevege seg her. Man må imidlertid være forsiktig og sette restriksjoner med hensyn til bruk. Selv om den ser frisk ut på avstand, er flere av trærne preget av elde. Noen er hule, andre har en sterk helling.

Sårbarhet: Høy sårbarhet. I 2018 er skjøtselen vurdert til å koste kr. 90 000. Skal MiA klare denne utgiften, må museet få tilskudd utenfra.

Mål for delområdet: Bevare for ettertiden, som det unike parkelementet den er.

Tiltak for å opprettholde verneverdiene: Sørge for faglig god og ansvarlig skjøtsel med korte intervaller, helst hvert tredje år.

Område 9: Hasselgangene

Kort historikk: Opprinnelig to hasseltunneller, en øst og en vest for område 5: Frukt- og nyttehagen. Hasselgang er et typisk motiv i renessansens hagekunst, og disse er trolig plantet på 1700-tallet. I lange perioder har klipping og forming vært forsømt, men i 2018 er den østre igjen i ferd med å få sin form.

Struktur og proporsjon: To rette strukturer anlagt i retning nord-sør. Lengde ca. 70 meter, bredde ca. 3 meter. Den østre gangen er komplett med livskraftige busker på begge sider, og flere av greinene er flettet sammen til buer. Den vestre gangen er svært redusert og fornyelse er påbegynt. Se bilde neste side.

Overflater og terrengformer: Den østre gangen har et fall fra den viktorianske hagen i nord ned mot lindehallen i sør. Den ligger på en opphøyd rampe mellom område 5: Frukt- og bærhagen og område 6: Terrassehagen. Restene etter den vestre gangen ligger på brinken ut mot Sauedalen i vest.

Vegetasjon: Hassel *Corylus avellana*. Bunnvegetasjon: Graminider, det vil si gressarter.

Verneverdier: På samme måte som lindehallen har også hasselgangene svært høy kunnskapsmessig og historisk verdi. Slike strukturer med tilsvarende autentisitet forekommer også andre steder i Norge, men de er sjeldne, og hver og en av dem bør bevares. Hasselgangene på Linderud er et parkelement av nasjonal verneverdi.

Med sin høye alder har disse plantene også en høy plantegenetisk verdi. De representerer genmateriale med kontinuitet på samme voksested helt fra 1700-tallet. Det er bestilt oppformert materiale også av hasselen.

Hasselgangene har høy opplevelsesmessig og estetisk verdi. Intimiteten i en formet hasselgang gir en spesiell opplevelse som virker tiltrekkende på både barn og voksne. Man får en unik romfølelse og en opplevelse av historisk dybde ved å kunne forestille seg å være i en annen tid.

Sårbarhet: På samme måte som i lindehallen må man også her sette restriksjoner på bruk. Kutt og sår i barken vil svekke plantene.

Mål for delområdet: Bevaring og jevnlig forming til tunnel.

Tiltak for å opprettholde verneverdiene:

For østre hasselgang: Bevare og vedlikeholde ved jevnlig skjøtsel med klipping og fletting. Dette arbeidet vil til en viss grad kunne utføres ved hjelp av elever ved Natur vgs. For vestre hasselgang: Restaurere ved å beskjære ned til basis, for så å la den bryte med nye skudd året etter. Se foto til høyre, der nye skudd kommer opp til venstre på bildet.

4.0 Planer, tiltak og retningslinjer

Dette kapitlet skal bygges ut etter hvert som det legges planer, søkes om midler eller gjennomføres nye tiltak. Verneverdiene i anlegget skal alltid tas hensyn til i slike prosesser.

4.1 Tiltak

For alle tiltak som går ut over vanlig skjøtsel og vanlig vedlikehold skal det søkes om tillatelse fra både Fylkesmannen og Byantikvaren, som nevnt under punktene 2.4 og 2.5. I tabellen under nevnes tenkte eksempler på ulike tiltak og hvilke restriksjoner som knytter seg til dem. Disse bør diskuteres av de ansvarlige ved Linderud gård, og flere eksempler må føyes til.

Elementer:	Kan gjennomføres uten søknad:	Søknadspliktige tiltak:	Ikke tillatt aktivitet
Struktur og proporsjon	Veier vedlikeholdes uten endring av opprinnelige proporsjoner og materialbruk	Forsterking av veilegemet	Etablering av nye deltraseer for veiene
Overflater og terrengformer	Kantstikking av grusganger	Endre grusbelegg i grusgangene	Asfaltering av grusganger
Vegetasjon	Erstatte døde trær i hasselgang eller lindehall med samme art og samme plassering	Erstatte døde trær i hasselgang og lindehall allé med andre arter	Hogge friske trær i hasselgang og lindehall
Fontenebassenget i Den viktorianske hagen	Feste og erstatte skiferheller som løsner langs kanten	Velge et annet materiale langs bassengkanten	Fjerne bassenget
Vinkast	Erstatt glass i vegger og tak med tilsvarende materiale	Erstatt glass i vegger og tak med mer moderne, men sterkere materiale	Erstatt glassvegger og -tak med tette materialer
Vinkast	Rydde opp for fornyet bruk	Endringer i struktur og konstruksjon for tilpasning til fornyet bruk	Ombygging av bygningen

4.2 Overordnede planer, tiltak og retningslinjer

Framtidige og overordnede planer og tiltak som berører den historiske hagen eller noen av dens elementer skal beskrives i dette kapitlet. Det gjelder for eksempel planer om publikumsaktiviteter og arrangementer i grøntanlegget. Ved søknader om eksterne midler

skal det foreslåtte tiltaket beskrives og vurderes ut fra de muligheter og begrensninger som forvaltningsplanen legger.

Det er ved flere anledninger nevnt at Linderud gård bør fredes etter Kulturminneloven og ikke bare etter Naturvernloven. De ansvarlige bør snarest gå sammen for å finne beste strategi for å komme i mål med dette.

Også overordnede planer som reguleringsplaner, utbygging og endret arealbruk i området rundt det vernede anlegget skal beskrives.

Det utarbeides retningslinjer for hvordan disse må forholde seg til det fredede/vernede anlegget. Her er det viktig å presisere hva det skal tas særlig hensyn til i framtidig forvaltning og bruk når det gjelder innfartsalleen, hasselgangene og lindehallen. Verneverdiene og den kulturhistoriske analysen skal være retningsgivende her.

5.0 Kilder

Greve, Kari og Einar Petterson (2013): *Linderud gård*. Labyrinth Press, Oslo.

Haga, Thomas (2015): *Status presens – have- og parkanlegg*. Upublisert.

Mathiesen, Ingeborg S. Mellgren (1996): *Skjøtselsplan for Linderud gård. Revitalisering av vestparterret og terrassehagen*. Upublisert.

Schnitler, Carl W. (1915): *Norske haver i gammel tid*. Norsk Folkemuseum, Oslo.

6.0 Vedlegg

Haga, Thomas (2015): *Status presens – have- og parkanlegg*. Upublisert.

Mathiesen, Ingeborg S. Mellgren (1996): *Skjøtselsplan for Linderud gård. Revitalisering av vestparterret og terrassehagen*. Upublisert.